

เปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของจีนและไทย

หาญชัย¹

บทคัดย่อ

แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตาย รวมถึงทัศนะเกี่ยวกับเกิด ตาย และความหมายของชีวิตนั้น ทุกคนต่างมีทัศนะของตนเกี่ยวกับการเกิดและการตาย ต่างชนชาติย่อมมีแนวคิดต่างกัน เมื่อระบบความเชื่อต่างกัน แนวคิดเรื่องการเกิดการตายก็ย่อมต่างกัน บทความนี้จะวิเคราะห์ระบบความเชื่อของคนจีนและคนไทยเพื่อเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องการเกิดการตายของสองชนชาตินี้

ระบบความเชื่อของคนจีนประกอบด้วยลัทธิขงจื๊อ ศาสนาเต๋า และศาสนาพุทธ ส่วนของคนไทยนั้นประกอบด้วยลัทธิวิญญูญาณนิยม ศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ บทความนี้จะกล่าวถึงความเชื่อของจีนและไทย และความแตกต่างของจีนและไทยในความเชื่อเรื่องภูติผี ความเป็นอมตะ ท่าทีการมองการเกิดและการตาย และพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดและการตาย

แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตาย รวมถึงทัศนะเกี่ยวกับเกิด ตาย และความหมายของชีวิตนั้น ทุกคนต่างมีทัศนะของตน และต่างชนชาติย่อมมีแนวคิดต่างกัน เพราะแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายนั่น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบความเชื่อของแต่ละชนชาติ ระบบความเชื่อแตกต่างกันฉันใด แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายก็จะแตกต่างกันฉันนั้น ด้วยเหตุนี้เมื่อจะเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของจีนและไทย จึงต้องศึกษาระบบความเชื่อของสองชาตินี้ก่อน

¹ นักศึกษามหาบัณฑิต สาขานานาชาติ คณะศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดราชบุรี

ระบบความเชื่อของคนไทยทั่วไปประกอบด้วยลัทธิวิญญาณนิยม ศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธเถรวาท ส่วนระบบความเชื่อของคนจีนทั่วไปประกอบด้วยลัทธิขงจื๊อ ศาสนาเต๋าและศาสนาพุทธมหายาน เมื่อมีระบบความเชื่อต่างกัน แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของจีนและไทยจึงแตกต่างกัน บทความนี้จะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนไทยและคนจีนเป็นเบื้องต้น โดยจะกล่าวถึงระบบความเชื่อทั่วไป ดังนี้

๑. แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนจีน

ระบบความเชื่อของคนจีนประกอบด้วยลัทธิขงจื๊อ ศาสนาเต๋าและพุทธศาสนา มหายาน ในที่นี้จะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายตามระบบความเชื่อของคนจีนทั่วไป

๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายตามความเชื่อของลัทธิขงจื๊อ

ตลอดหลายพันปีมานี้ลัทธิขงจื๊อมีบทบาทสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ความคิดจีน นับเป็นแนวคิดที่เป็นแกนนำของสังคมและวัฒนธรรมจีนตั้งแต่ราชวงศ์ฉินมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าผู้ปกครองของแต่ละยุคสมัยมีท่าทีที่ต่างกันต่อแนวคิดขงจื๊อ แต่แนวคิดขงจื๊อได้ซึมลึกลงในความคิดของคนจีนตลอดมา มีอิทธิพลสำคัญมากต่อแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนจีน

เมื่อเทียบกับลัทธิหรือศาสนาต่าง ๆ ลักษณะเด่นที่สุดของลัทธิขงจื๊อคือเน้นทางโลก เกี่ยวกับเรื่องการเกิดและการตายนั่น ลัทธิขงจื๊อให้ความสำคัญกับการเกิดและการดำรงชีวิต แต่ถือว่าการตายเป็นสิ่งที่ไม่อาจเข้าใจได้ต้องแพ้ใจผู้ถูกศิษย์ของขงจื๊อเคยถามขงจื๊อเกี่ยวกับการตาย ขงจื๊อตอบว่า “ความเกิดยังไม่รู้ ไยจะรู้ถึงความตายเล่า”² แสดงว่าขงจื๊อถือชีวิตเป็นเรื่องสำคัญมาก ส่วนการตายเป็นเพียงส่วนสุดท้ายของชีวิต จะเข้าใจ

² อมร ทองสุก ผู้แปลและเรียบเรียง คัมภีร์หลุนอี่ ปทุมธานี : ชูณหวัดร, 2549 หน้า 242

เรื่องการตายต้องเข้าใจชีวิตก่อน ขงจื๊อถือว่าการเกิดกับการตายล้วนเป็นเรื่องที่ควบคุมไม่ได้ คนเราจึงต้องพยายามควบคุมชีวิตที่มีอยู่ในปัจจุบัน และพยายามทำกิจการต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงคุณค่าของตน เมื่อต้องเผชิญกับชีวิตเพียงสั้น ๆ ลัทธิขงจื๊อก็แสดงถึงการต่อต้านการตาย วิธีต่อต้านการตายมีอยู่สามประการ คือ

ประการแรก การสร้างความเป็นอมตะจากความพยายามมุ่งแสวงหาความก้าวหน้าของตน ลัทธิขงจื๊อเชื่อว่า จิตใจอันสูงส่งจะทำให้คนเราสร้างความเป็นอมตะได้ เพราะจิตใจสูงส่งจะเป็นแบบฉบับของคนรุ่นหลังชั่วนิรันดร์ ด้วยเหตุนี้ แม้ว่าลัทธิขงจื๊อจะเชิดชูส่งเสริมการเกิด รักชีวิต แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคนจีนจะกลัวตาย เมื่อต้องเลือกระหว่างเมตตากรุณาและสัจจะกับการตายแล้ว คนจีนที่ได้รับอิทธิพลทางแนวคิดขงจื๊อย่างมากจะยอมตายเพื่อเมตตากรุณาและสัจจะ ตามหลักลัทธิขงจื๊อการสร้างคุณธรรมเป็นคุณค่าสูงสุดของการดำรงชีวิต มีความสำคัญยิ่งกว่าชีวิต

ประการที่สอง การสืบตระกูลก็เป็นวิธีสร้างความเป็นอมตะอย่างหนึ่ง คนจีนส่วนใหญ่เชื่อว่าการมีลูกหลานเป็นความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ เพราะเป็นการสร้างความเป็นอมตะให้แก่ตระกูลนั้น ๆ

ประการที่สาม ลัทธิขงจื๊อเน้นเรื่องการตายดี เห็นว่าการเกิดเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิต ส่วนการตายเป็นจุดสุดท้ายของชีวิต ทั้งเกิดและตายล้วนเป็นส่วนประกอบของชีวิต แม้ว่าจะให้ความสำคัญกับชีวิตประจำวัน เคารพนับถือชีวิต และปฏิบัติตนอย่างระมัดระวัง แต่การตายเป็นเรื่องที่หลบเลี่ยงและฝ่าฝืนไม่ได้ ลัทธิขงจื๊อจึงเน้นเรื่องการตายดี เมื่อมีชีวิตอยู่ต้องพยายามเต็มที่เพื่อทำหน้าที่ทางสังคมของตนให้เสร็จสิ้น เมื่อถึงเวลาตายก็จะเป็นการตายดีไม่มีอะไรที่จะละอายแก่ใจเลย นอกจากนั้นลัทธิขงจื๊อยังส่งเสริมให้จัดงานศพและพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษ แต่สิ่งที่เซ่นไหว้นั้นไม่ใช่เทวดาหรือภูตผี หากเป็นจิตใจอันสูงส่งต่างหาก

เมื่อถึงขั้นนี้เราต้องพิจารณาว่าขงจื๊อเชื่อเรื่องอำนาจของภูตผีปีศาจหรือไม่ คำถาม

นี้ไม่เคยเป็นปัญหาที่ต้องแก้ ขงจื๊อเห็นว่า ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจโลกของ คนเรามีข้อจำกัด เราไม่อาจเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างอย่างถูกต้องและชัดเจนได้ ไม่อาจได้ คำตอบของทุกคำถาม เกี่ยวกับเรื่องอำนาจของภูตผีปีศาจขงจื๊อจึงใช้ทำที่สายกลางคือ ทั้งไม่ยอมรับและไม่ปฏิเสธ เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่เกินความสามารถในการรู้จักและ เข้าใจโลกของมนุษย์

๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายตามความเชื่อของศาสนาเต๋า

แนวคิดของศาสนาเต๋ามาจากการผสมผสานแนวคิดของเล่าจื๊อ ปรัชญาเมธีผู้มี ชื่อเสียงของจีน แนวคิดและความเชื่อในเรื่องอำนาจของภูตผีปีศาจของคนจีนมีมาตั้งแต่ สมัยขุณกาล ฉะนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของศาสนาเต๋าก็ได้รับอิทธิพล ทั้งจากแนวคิดของเล่าจื๊อและความเชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจด้วย

เมื่อเทียบกับลัทธิขงจื๊อแล้ว ศาสนาเต๋าให้ความสำคัญกับชีวิตยิ่งกว่า แม้ว่าลัทธิ ขงจื๊อจะเคารพนับถือชีวิต แต่ชีวิตยังไม่ใช่เรื่องสำคัญที่สุด คุณธรรมและสัจธรรม ต่างหากมีคุณค่าสูงสุด ฉะนั้นจึงยอมตายเพื่อคุณธรรมและสัจธรรม แต่ศาสนาเต๋าดู ชีวิตเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ส่วนชื่อเสียง ฐานะ เงินทองทรัพย์สินเป็นของนอกกายทั้งนั้น ไม่มีความหมายอะไร เมื่อเห็นว่าชีวิตสำคัญที่สุด ศาสนาเต๋าก็พยายามทุกวิถีทางเพื่อมี อายุยืนยาว เช่น เล่าจื๊อเห็นว่ามนุษย์ต้องถือกฎแห่งธรรมชาติเป็นเกณฑ์ กฎพื้นฐานแห่ง ธรรมชาติคือความสงบ ฉะนั้นสิ่งสำคัญที่สุดในการบำรุงสุขภาพก็คือความสงบทาง จิตใจ ต่อมาเมื่อถึงสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก ศาสนาเต๋าก็ผลักดันแนวคิดในเรื่องการ บำรุงสุขภาพให้ถึงขั้นสูงสุด ที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือการรักษาพยาบาล ชาวเต๋าลาย คนเป็นแพทย์ที่มีชื่อเสียงมากในประวัติศาสตร์จีน เช่น ชุนซือเหมี่ยว ผู้ที่ได้รับการยก ย่องว่าเป็นราชาแห่งยานั่นก็เป็นชาวเต๋า แต่ในสมัยนั้นการรักษาพยาบาลยังไม่สามารถ รักษาโรคได้ทุกชนิด นอกจากนี้ศาสนาเต๋าก็มีความเชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจ ฉะนั้นเมื่อไม่ สามารถรักษาโรคด้วยการรักษาพยาบาล ชาวเต๋าก็หันมาขอความช่วยเหลือจากภูตผี

ปีศาจ จึงเกิดพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเอาใจเทวดาหรือไล่ผี เพื่อให้มีอายุยืนยาว ชาวเต๋านอกจากพยายามขอความช่วยเหลือจากเทวดาแล้วยังพยายามพึ่งตนเอง คือกลั่นยาอมฤตที่จะทำให้ง่ายเป็นอมตะ

จากวิธีบำรุงสุขภาพชนิดต่างๆ ของศาสนาเต๋าจะเห็นได้ว่า ศาสนาเต๋าให้ความสำคัญกับชีวิตอย่างมาก ชาวเต๋าหวังว่าร่างกายจะเป็นอมตะและในที่สุดจะกลายเป็นเทพด้วย แต่แนวคิดเช่นนี้ก็ไม่ได้หมายความว่าชาวเต๋าไม่เคยพิจารณาการตาย ถ้าจื่อส่งเสริมท่าทีดำรงชีวิตแบบธรรมชาติ และเสนอให้มองการเกิดและการตายด้วยจิตใจปกติ โดยไม่ขึ้นชมการเกิดแต่ก็ไม่เศร้าโศกเพราะการตาย ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเป็นไปตามธรรมชาติ

๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายตามความเชื่อของพุทธศาสนาในจีน

แรกเริ่มเดิมทีที่พุทธศาสนาเข้ามาในจีน ในสมัยราชวงศ์ฮั่น แนวคิดของพุทธศาสนาเคยเกิดการปะทะกับวัฒนธรรมพื้นเมืองของจีนคือลัทธิขงจื้อและศาสนาเต๋า แต่ต่อมา พุทธศาสนาพยายามปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมพื้นเมือง จึงทำให้เกิดพุทธศาสนาที่มีลักษณะพิเศษของจีนเอง และกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมจีนด้วย

ตามหลักพุทธศาสนาของจีน การเกิดและการตายก็เป็นที่ไปตามกฎแห่งกรรม เช่นเดียวกับพุทธศาสนาของไทย ชาวไทยพุทธเห็นว่าการเวียนว่ายตายเกิดเป็นทุกข์ ชีวิตเป็นทุกข์ จึงต้องพยายามแสวงหาความหลุดพ้นซึ่งก็คือนิพพาน ทางที่จะบรรลุนิพพานยากลำบากมากและต้องใช้ความเพียรนานมาก จะเห็นได้ว่า ชาวพุทธของไทยให้ความสำคัญกับอนาคตมากกว่าปัจจุบัน เพราะความพยายามที่คนทำนั้นทำเพื่อหวังผลในอนาคต แต่สำหรับชาวพุทธของจีนแล้ว พุทธศาสนานิกายมหายานเรียกร้องให้ชาวพุทธสัมผัสกับธรรมะของพุทธศาสนาและแก่นแท้ของชีวิตจากธรรมชาติ เคารพนับถือชีวิตปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าพุทธศาสนาของจีนไม่เพียงแต่เน้นเรื่องการเกิดและการตายเท่านั้น หากยังเน้นเรื่องการดำรงชีวิตอย่างมาก ทั้งอนาคตและปัจจุบันด้วย การที่พุทธ

ศาสนาของจีนมีแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายเช่นนี้ก็เช่นเพราะว่าได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อและศาสนาเต๋า

ความจริงแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนจีนไม่ได้แยกกันเด็ดขาดตามลัทธิศาสนา ไม่ว่าจะเป็นลัทธิขงจื้อ ศาสนาเต๋าและพุทธศาสนา แนวคิดสามอย่างนี้ผสมผสานกันเข้าเป็นระบบความเชื่อของคนจีนทั่วไป แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนจีนจึงได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทั้งสามข้างต้น

๒. แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนไทย

คนไทยส่วนใหญ่เชื่อเรื่องวิญญาณอมตะ ไม่ยอมรับในเรื่องตายแล้วสูญ เชื่อว่า “ความตายคือความสิ้นสุดของสภาวะร่างกาย แต่วิญญาณยังคงอยู่ต่อไปเพื่อเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่สิ้นสุด”³ ความเชื่อเช่นนี้ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลทางความคิดจากศาสนาพราหมณ์ ซึ่งถือว่า “วิญญาณเป็นสิ่งเที่ยงแท้ไม่เสื่อมสลายไปตามร่างกาย การย้ายที่อยู่ของวิญญาณทำให้เกิดความตายทางร่างกาย”⁴ อีกส่วนหนึ่งมาจากการยอมรับในอำนาจของภูติผีปิศาจ อำนาจของเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์และอื่น ๆ ซึ่งเป็นที่พึ่งพิงยึดเหนี่ยว

คนไทยระดับชาวบ้านยังเชื่อว่าภูติผีปิศาจและเทวดาเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ความเชื่อเช่นนี้มาจากลัทธิวิญญาณนิยมและศาสนาพราหมณ์ด้วย ส่วนที่เป็นลัทธิวิญญาณนิยมเช่นเรื่องผีป่วนลูก คือ “คนเราเกิดมาได้เพราะผีป่วนรูปหุ่นขึ้นมาก่อนและหาวิญญาณมาใส่ในหุ่น”⁵ ถ้าทารกตายก็เป็นเพราะผีที่ป่วนหุ่นอยากได้เด็กไปเลี้ยงเองหรือผีรัก จึงมีพิธีกรรมการร่อนกระดิ่งเพื่อยืนยันว่าไม่มีสิทธิ์ในตัวเด็ก เมื่อเด็กเติบโตเป็นหนุ่มสาวแล้วก็ยังไม่พ้นจากอิทธิพลของผี มีประเพณีการนับถือ

³ ภัทรพร สิริกาญจน “หน่วยที่ 1 เกิดกับตาย” แนวคิดไทยหน่วยที่ 1-6 พิมพ์ครั้งที่ 3 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
ธรรมธิราช, 2539. หน้า 7

⁴ เพิ่งอ้าง หน้า 7

⁵ เพิ่งอ้าง หน้า 8

สืบรพบุรุษ นอกจากนั้นเรื่องโชคเคราะห์ก็มิได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับด้วย ส่วนศาสนาพราหมณ์ให้ความสำคัญต่ออำนาจของเทพมากกว่าการกำหนดของมนุษย์ โดยถือว่า“ชีวิตมนุษย์จะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับพรหมลิขิต”⁶ ฉะนั้นมนุษย์จึงต้องบวงสรวงสังเวยต่าง ๆ เพื่อเอาใจเทพแทนที่จะพึ่งตนเอง

แต่เมื่อรับศาสนาพุทธเข้ามา “พุทธศาสนิกชนต่างถือว่าพระรัตนตรัยมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนืออำนาจของภูตผีปีศาจ”⁷ อำนาจพระรัตนตรัยนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของคนทั่วไป ไม่เหมือนอำนาจของภูตผีปีศาจที่อาจใช้เพื่อสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น

ท่าทีเกี่ยวกับสภาวะแห่งการเกิดและการตายของคนไทยคือ คนไทยส่วนใหญ่มองว่า “การเกิดเป็นมงคล เป็นสิ่งที่ดีงามน่าชื่นชมยินดี จึงมีพิธีมงคลและการเฉลิมฉลองอันเนื่องมาจากการเกิด ส่วนการตายเป็นอัปมงคล เป็นเรื่องของเคราะห์กรรม จึงมีพิธีกรรมและประเพณีการปฏิบัติต่างๆ ที่แสดงความทุกข์โศกอันเนื่องมาจากความตาย”⁸ เพราะผูกพันอาลัยในชีวิต ฉะนั้นแม้ว่าคนไทยยอมรับว่าเกิดกับตายเป็นของคู่กันแต่ไม่ยอมรับว่าความผันแปรของชีวิตเป็นสิ่งปกติธรรมดาที่ควบคุมหรือแก้ไขไม่ได้ จึงเกิดพิธีกรรมต่างๆ ขึ้นเพื่อเอาชนะหรือลบล้างอิทธิพลภายนอกที่ถือว่าเป็นอันตรายหรือขัดขวางความสุขความเจริญในชีวิตของตน เช่นการทำบุญอายุ การทำบุญต่ออายุ และการบิณฑบาตเป็น เป็นต้น

เกี่ยวกับเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด แม้ว่าคนไทยส่วนใหญ่เชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดตามความเชื่อทางพุทธศาสนาแต่มักอธิบายความสัมพันธ์ของกรรมและกรรมวิบากอย่างตรงไปตรงมา และยังเชื่อว่าบุญบาปสามารถโอนถ่ายกัน

⁶ เท้งอ้ง หน้า 8

⁷ เท้งอ้ง หน้า 9

⁸ เท้งอ้ง หน้า 10

ได้โดยถือว่าแม้บุคคลจะทำความชั่วมาแล้วก็อาจหลีกเลี่ยงผลของกรรมชั่วได้โดยการประกอบพิธีกรรมที่มีพระสงฆ์หรือพราหมณ์ผู้ศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้ทำพิธี ทั้งนี้ไม่ใช่คำสอนหลักในพระไตรปิฎก เนื่องจากพระพุทธเจ้าทรงสอนว่าการทำความดี การทำความชั่ว และการรับผลกรรมนั้นเป็นเรื่องเฉพาะของบุคคล ไม่อาจโอนต่อผู้ใดได้ แต่คนไทยทั่วไปมักจะนำความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมไปผสมผสานกับความเชื่อแบบวิญญาณนิยม และศาสนาพราหมณ์ ซึ่งยอมรับ“ความมีอยู่ของตัวตนและวิญญาณอมตะซึ่งคงอยู่หลังความตายทางร่างกาย และล่องลอยไปถือกำเนิดในร่างใหม่ในภพใหม่โดยไม่สิ้นสุด จนกว่าบุคคลจะบรรลุนิพพาน การเวียนว่ายตายเกิดจึงสิ้นสุดลง”⁹

เมื่อพิจารณาความเชื่อในเรื่องวิญญาณอมตะ อำนาจของภูตผีปีศาจ อำนาจของพระรัตนตรัย ท่าทีเกี่ยวกับสภาวะของการเกิดและการตายและพิธีกรรมต่างๆ เพื่อความสุขเจริญของชีวิตรวมทั้งความเชื่อในเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดที่มีลักษณะพิเศษ แสดงให้เห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนไทยทั่วไปได้รับอิทธิพลทั้งจากลัทธิวิญญาณนิยม ศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนา ทั้งสามอย่างนี้ผสมผสานกันขึ้นเป็นระบบความเชื่อของคนไทยทั่วไป

๓. การเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของจีนและไทย

ในที่นี้จะเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของจีนและไทยตามหัวข้อต่อไปนี้

- ๓.๑ ความเชื่อในเรื่องอำนาจของภูตผีปีศาจ
- ๓.๒ ความเชื่อในเรื่องความเป็นอมตะ
- ๓.๓ ท่าทีการมองการเกิดและการตาย
- ๓.๔ พิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิดและการตาย

⁹ เพิ่งอ้าง หน้า 13

๓.๑ ความเชื่อในเรื่องอำนาจของภูตผีปีศาจ

คนจีนที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื๊ออย่างมาก ไม่ถือว่าเรื่องภูตผีปีศาจเป็นปัญหา เพราะเป็นเรื่องที่เกินความสามารถในการรู้จักและเข้าใจของมนุษย์ เราควรพยายามมุ่งทำหน้าที่ทางสังคมของคนให้สำเร็จลุล่วง ส่วนเรื่องที่เราไม่อาจเข้าใจและควบคุมมัน ก็อย่าไปใคร่ครองให้มากนัก

ส่วนชาวเต๋าของจีนนั้นเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ เพราะแนวคิดของศาสนาเต๋าคือได้ผสมผสานความเชื่อในเรื่องอำนาจของผีสังเทวดาซึ่งมีขึ้นตั้งแต่สมัยบุพกาล อำนาจของภูตผีปีศาจในศาสนาเต๋าส่งมาส่วนใหญ่มาใช้เพื่อรักษาโรค และบำรุงสุขภาพของผู้คน เพราะศาสนาเต๋าคือเรื่องชีวิตเป็นเรื่องสำคัญที่สุด

ส่วนพุทธศาสนาในจีนก็มีส่วนผสมผสานกับไสยศาสตร์ ฉะนั้น แม้ว่าแก่นแท้ของพุทธศาสนาไม่มีความเชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจ แต่ชาวพุทธของจีนจำนวนมากก็เชื่อในเรื่องอำนาจของภูตผีปีศาจด้วย

คนไทยทั่วไปเชื่อเรื่องอำนาจของภูตผีปีศาจ ความเชื่อเช่นนี้ได้มาจากลัทธิวิญญานนิยมและศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเชื่อว่าภูตผีปีศาจและเทวดาเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย

๓.๒ ความเชื่อในเรื่องความเป็นอมตะ

คนจีนทั่วไปได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื๊ออย่างกว้างขวางและลึกซึ้งจึงเชื่อเรื่องความเป็นอมตะ แต่เป็นอมตะทางจิตใจ คือมีจิตใจอันสูงส่ง หรือคุณธรรมและสัจธรรมของผู้คน ไม่ใช่วิญญานอมตะ เพราะคนที่มีจิตใจอันสูงส่ง มีคุณธรรมและสัจธรรม แม้จะเสียชีวิตไปแล้ว แต่พฤติกรรมของเขาก็กังเป็นแบบฉบับของคนรุ่นหลัง เขาจึงจะอยู่ในจิตใจของคนรุ่นหลังตลอดไป คนจีนส่วนใหญ่จึงพยายามปฏิบัติตนตามคุณธรรมและสัจธรรมเพื่อแสวงหาความเป็นอมตะทางจิตใจ

ส่วนชาวเต๋าของจีนให้ความสำคัญกับชีวิตเป็นอันดับแรก จึงพยายามแสวงหา

ความเป็นอมตะทางกาย ชาวเต๋านอกจากพยายามพัฒนาการรักษาพยาบาลทางการแพทย์เพื่อรักษาโรคต่าง ๆ แล้ว ยังใช้พิธีกรรมทางไสยศาสตร์เพื่อรักษาโรคที่ทางแพทย์รักษาไม่ได้ นอกจากนี้ในประวัติศาสตร์ ชาวเต๋ายังเคยพยายามกลั่นยาอมฤตกัน เพื่อให้ชีวิตเป็นอมตะ

คนไทยทั่วไปเชื่อเรื่องวิญญาณอมตะ เห็นว่าความตายคือความสิ้นสุดของสภาวะทางร่างกาย ส่วนวิญญาณยังคงอยู่ต่อไปเพื่อเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่สิ้นสุด ความเชื่อเช่นนี้มาจากความคิดของศาสนาพราหมณ์และการยอมรับอำนาจของภูตผีปีศาจ

๓.๓ ท่าทีการมองการเกิดและการตาย

คนจีนทั่วไปที่ได้รับอิทธิพลจากความคิดของลัทธิขงจื๊อนั้น เห็นว่าควรให้ความสำคัญกับการเกิดและการดำรงชีวิตอยู่มากกว่าการตาย ลัทธิขงจื๊อเรียกร้องให้คนพยายามทำหน้าที่ของตนทางสังคมให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ส่วนการตายนั้นต้องการการตายดีซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ได้ใช้ชีวิตอย่างกระตือรือร้น และไม่มีอะไรระอวยแก่ใจตน เมื่อถึงเวลาที่ต้องจากโลกนี้ไป แม้ว่าลัทธิขงจื๊อเคารพนับถือชีวิตอย่างมาก แต่ถ้าต้องเลือกระหว่างคุณธรรม สังฆธรรมกับชีวิตแล้ว คนจีนส่วนใหญ่จะยอมตายเพื่อคุณธรรมและสังฆธรรม เพราะมีคุณค่าสูงสุดและเป็นอมตะ

ชาวเต๋าของจีนถือชีวิตเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ส่วนฐานะ เงินทองทรัพย์สินล้วนแต่เป็นของนอกกาย ไม่มีความหมายใด ๆ ทั้งสิ้น ชาวเต๋าจึงคิดหาวิธีต่าง ๆ เพื่อมีอายุยืนยืน แต่เกี่ยวกับการตาย ชาวเต๋าก็มองว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ ไม่ควรเศร้าโศกเกินเหตุ

คนไทยทั่วไปถือว่าการเกิดเป็นมงคล เป็นสิ่งที่ดีงาม การเกิดของทารกและการอยู่รอดของทารกเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยินดี ส่วนการตายเป็นอัปมงคล เป็นเรื่องของเคราะห์กรรม จึงมีพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเหนี่ยวรั้งผดผ่อนความตาย

๓.๔ พิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิดและการตาย

ลัทธิขงจื๊อแม้ว่าจะมีการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ด้วย เช่น งานศพ พิธีเซ่นไหว้ เป็นต้น

แต่สิ่งที่เช่น ไหว้ นั้นไม่ใช่เทวดาหรือภูตผีปีศาจ เป็นจิตใจอันสูงส่งต่างหาก

ส่วนพิธีกรรมต่าง ๆ ของศาสนาเต๋ามีลักษณะเป็นไสยศาสตร์ พวกเขาเชื่อเรื่อง ภูตผีปีศาจ เห็นว่าคนเราเกิดโรคเพราะการรบกวนของผี เพื่อการมีอายุยืนจึงต้องทำ พิธีกรรมต่าง ๆ เอาใจเทวดาและขับไล่ผี

สำหรับคนไทยทั่วไป แม้ว่าจะยอมรับว่าเกิดกับตายเป็นของคู่กัน แต่ก็ไม่ยอมรับ ว่าความผันแปรของชีวิตเป็นสิ่งปกติธรรมดาที่ควบคุมหรือแก้ไขไม่ได้ จึงพยายาม เอาชนะหรือหลบเลี่ยงอิทธิพลภายนอกที่ถือว่าเป็นอันตรายหรือขัดขวางความสุขความ เจริญในชีวิตของตน จึงทำให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ เช่นการทำบุญอายุ การทำบุญต่ออายุ และการบั้งสุกุดคนเป็น

การเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนจีนและไทยจะเห็นได้ว่า เนื่องจากระบบความเชื่อของคนจีนและคนไทยไม่เหมือนกัน ทำให้การมองเรื่องเกิด และตายตลอดจนพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิดและการตายของคนจีนและคนไทยจึง แตกต่างกันไป

ระบบความเชื่อเป็นสิ่งที่ปลูกฝังหยั่งลึกในจิตใจ เมื่อระบบความเชื่อต่างกัน ผู้คน ก็ย่อมมีแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่ต่างกันด้วยดังที่กล่าวมา

บรรณานุกรม

许志伟. 《中西文化中的生死观》上海医科大学出版社 2000 年 5 月第一版

石麟. 《中国传统文化概说》湖北教育出版社 2000 年 1 月第一版

黄鹤. 《中国传统文化释要》华南理工大学出版社 1999 年 10 月第一版

杨朝明. 《儒家文化面面观》齐鲁出版社 2000 年 3 月第一版

ภัทรพร สิริกาญจน “หน่วยที่ 1 เกิดกับตาย” แนวคิดไทย หน่วยที่ 1-6 พิมพ์ครั้งที่ 3

นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2539.

ABSTRACT

The standpoint on life and death includes the understanding of life-death and the consideration of the meaning of life. All people no matter their class have their own points of view on life and death. Different races also have different views on it. That is because the one race's life-death standpoint bases on the belief system of that race. The different belief systems determine the different standpoints on life and death. So firstly, we should analyze the belief systems of Chinese and Thai people to compare the standpoints on life and death between these two races.

The Thai belief system includes soul belief, Brahmanism and Buddhism. And the Chinese belief system includes Confucianism, Taoism and Buddhism. The author introduced the Thai and Chinese belief systems and the differences on ghost belief, immortality, the attitude to life and death and the life – death ceremony between these two countries in this article.